

صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران

معاونت سیاسی

اداره پژوهش‌های سیاسی

مواضع محور عبری و عربی به انتخابات آمریکا (۲)

فرآورده‌های خبری و تولیدات پژوهشی در بخش‌های زیر قابل دسترس است:

– وب سایت خبرگزاری صداوسیما (سرویس پژوهش) <http://www.iribnews.ir>

پژوهشگر: مرجان شریف زاده

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

۲	مقدمه	❖
۲	دیدگاه کلی محور عربی ضد مقاومت به دو کاندیدای انتخابات آمریکا	❖
۳	عمده‌ترین حوزه‌های نگرانی محور ضد مقاومت	❖
۳	۱- فشار حداکثری بر جمهوری اسلامی ایران	
۴	۲- حضور مستقیم نظامی در منطقه	
۴	۳- حمایت از رژیم‌های اقتدارگرا	
۵	۴- جنگ یمن	
۵	۵- موضوعات حقوق بشری	
۶	جمع‌بندی	❖

نظر به اینکه تغییر سیاست‌های کلان آمریکا، پیامدهای قابل توجهی در عرصه‌های مختلف جهانی به همراه خواهد داشت، روند کارزارهای انتخابات ریاست جمهوری آمریکا در چهار نقطه جهان به دقت دنبال می‌شود. سران و مقامات برخی از کشورهای غرب آسیا، به‌خصوص مجموعه محور عبری و عربی یا همان ضد مقاومت نیز به شدت نگران نتیجه انتخابات سوم نوامبر ۲۰۲۰ آمریکا هستند و فراز و فرودهای کارزارهای انتخاباتی دونالد ترامپ و جو بایدن را به‌طور جدی دنبال می‌کنند. این کشورها، به فراخور نوع و سطح رابطه‌ای که با آمریکا دارند، در هر مقطع ممکن است نامزدی را بر رقیب او ترجیح دهند.

در بخش نخست این پژوهش ضمن مرور مواضع رژیم صهیونیستی درباره انتخابات ریاست جمهوری آمریکا و دو کاندیدای رقیب، به ترجیحات این رژیم در خصوص پیروزی رقیب جمهوری خواه رسیدیم و اینک، در قسمت دوم دیدگاه‌های کشورهای عرب مخالف جریان مقاومت را درباره ترامپ و بایدن بررسی و درباره فرد مطلوب آنها برای رسیدن به ریاست جمهوری در آمریکا گمانه‌زنی خواهیم کرد.

❖ دیدگاه کلی محور عربی ضد مقاومت به دو کاندیدای انتخابات آمریکا

امروز کارشناسان، مفسران و رسانه‌ها، ادله روشن و متعددی دارند که ثابت می‌کند محور مقابل جریان مقاومت به سرکردگی عربستان سعودی و مشتمل بر ریاض، ابوظبی، منامه و قاهره، از احتمال پیروزی جو بایدن در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا ناخرسند هستند و گزینه مطلوب آنها، دونالد ترامپ است. نتایج نظرسنجی‌هایی که برتری نسبی جو بایدن را در مقابل دونالد ترامپ نشان می‌دهد، این نگرانی را در میان بازیگران محور ریاض به وجود آورده که با روی کار آمدن او، دور سوم ریاست جمهوری اواما آغاز شود^۱.

فارغ از تأثیرات ساختاری نظام بین‌الملل و راهبرد کلان رؤسای جمهور آمریکا که در تنظیم سیاست خارجی این کشور همواره اصلی ثابت و پایدار است، پیروزی رئیس جمهور دموکرات یا جمهوری خواه، همواره متغیر تأثیرگذاری در روابط واشنگتن با کشورهای عربی بوده، چراکه تفاوت دیدگاه‌ها و تأثیر نقش فرد، در بردارنده وضعیت‌های متفاوتی در این زمینه است. شاید همین تفاوت دیدگاه‌های فردی یکی از مهم‌ترین دلایل تحکیم پیوندهای کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس -محور ضد مقاومت به رهبری عربستان - با آمریکا در دوران ریاست جمهوری ترامپ باشد؛ پیوندهایی در دوره دوم ریاست جمهوری «باراک اواما»، تحت تأثیر مؤلفه‌هایی همچون: سیاست نگاه به شرق و کاهش مداخله‌گری آمریکا در غرب آسیا، حل و فصل برنامه هسته‌ای ایران و حمایت عربستان سعودی از تروریسم متزلزل شده بود^۲؛ اما در دوران ترامپ، رویکرد

۱. دیپلماسی ایرانی؛ (۱۳۹۹/۶/۳)

۲. مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری؛ (۱۳۹۹/۸/۶)

کاسبکارانه و منش تاجرمانانه او در روابط خارجی، نزدیکی و صمیمیت کم سابقه‌ای در روابط کشورهای محور عربی ضد مقاومت با آمریکا ایجاد کرد؛ به یاد داریم که ترامپ در فاصله کوتاهی بعد از احراز پست ریاست جمهوری، عربستان سعودی را به‌عنوان مقصد اولین سفر رسمی خارجی خود برگزید؛ عربستان که قطب مالی و ایدئولوژیک محور ضد مقاومت و قدرتمندترین کشور عرب این مجموعه است.

❖ عمده‌ترین حوزه‌های نگرانی محور ضد مقاومت

اگر چه سنگ بنای روابط عربستان و آمریکا بر اساس معادله نفت-امنیت نهاده شده که علی‌رغم فراز و فرودهای بسیار، نزدیک به هفت دهه نیز ادامه داشته است^۱ اما به خصوص در سال‌های اخیر، چند متغیر کلیدی دیگر نیز، کمیت و کیفیت این روابط را تحت تأثیر نسبی قرار داده‌اند. این متغیرها، غالباً همان مؤلفه‌هایی هستند که بعد از روی کار آمدن ترامپ، در اولویت سیاست خارجی آمریکا قرار گرفتند و به طور جدی از سوی دولت او پیگیری می‌شدند و امروز اسباب نگرانی عربستان و متحدانش در خصوص پیروزی احتمالی جو بایدن هستند.

۱- فشار حداکثری بر جمهوری اسلامی ایران

کشورهای محور عربی که اصل دشمنی با جمهوری اسلامی ایران و محور مقاومت را ترویج می‌کنند، از اینکه با شکست ترامپ، سیاست‌های خصمانه واشنگتن در قبال تهران وارد بعد اعتدالی شود یا رویکرد تعاملی را در پیش گیرد، به شدت در هراس هستند. در قسمت نخست این پژوهش نیز گفتیم که بایدن اعلام کرده در صورت رسیدن به پست ریاست جمهوری، که به ایران «راه معتبری به دیپلماسی» پیشنهاد خواهد کرد^۲؛ سیاست‌های واشنگتن در قبال ایران تغییر خواهد کرد؛ آمریکا به برجام باز خواهد گشت و اقدامات دولت آمریکا در جهت براندازی نظام جمهوری اسلامی در ایران متوقف خواهد شد. این رویکردها در سند ۸۰ صفحه‌ای موسوم به مانیفست انتخاباتی دموکرات‌ها نیز ثبت و منتشر شده است^۳. همین اعلام کافی است تا محور عربی ضد مقاومت را بابت کاهش احتمالی سیاست‌های خصمانه واشنگتن علیه تهران

۱. اقتصاد آنلاین؛ (۱۳۹۹/۱/۲۷)

۲. روزنامه ستاره صبح؛ (۱۳۹۹/۷/۲۸)

۳. این سند در روز پنجشنبه دوم مرداد ۱۳۹۹ منتشر شد.

به‌عنوان قطب و نقطه کانونی محور مقاومت آشفته سازد. به یاد داریم که اساساً از سال ۲۰۱۶، عربستان و امارات میلیون‌ها دلار به ستادهای انتخاباتی ترامپ کمک کردند تا او به کاخ سفید برود، صرفاً برای اینکه با قدرت به مقابله با ایران برخیزد؛^۱ در این زمینه اسناد بسیاری از سوی رسانه‌های آمریکایی منتشر شده است.

موضوع مهم دیگری که در این زمینه باید یادآوری شود، گمانه‌زنی کارشناسان نفتی است که پیش‌بینی می‌کنند اگر بایدن جایگزین ترامپ شود، ایران به زودی قادر خواهد بود تا دو میلیون بشکه در روز نفت صادر کند.^۲ اما اگر ترامپ باز هم انتخاب شود، دور آخر حضور او در کاخ سفید است، بنابراین می‌تواند بی‌محاباتر از گذشته سیاست‌های خود را عملی کند.^۳

۲- حضور مستقیم نظامی در منطقه

پیروزی جو بایدن بر ترامپ می‌تواند حضور نظامی و ماجراجویی‌های آمریکا در منطقه غرب آسیا را تعدیل کند. در مانیفست انتخاباتی حزب دموکرات نیز به موضوع خروج شمار زیادی از نیروهای آمریکایی از سوریه و عراق اشاره شده است. این موضوع برای اعضاء محور عربی ضد مقاومت که راهبردهای نظامی و امنیتی خود را به‌طور کامل، در قالب حمایت آمریکا و اخیراً رژیم صهیونیستی تعریف کرده‌اند، موجد بیم و هراس جدی است. این کشورها رها شدگی از جانب آمریکا را معادل پیروزی جمهوری اسلامی و محور مقاومت می‌دانند؛ در حالی که یکی از اهداف حضور مستقیم نظامی آمریکا در منطقه به ویژه بعد از سقوط صدام، تضعیف محور مقاومت و مقابله با نفوذ جمهوری اسلامی ایران از تهران تا بیروت بوده است.

۳- حمایت از رژیم‌های اقتدارگرا

حاکمان کشورهای محور عبری و عربی، به سبب نداشتن پایگاه مردمی و فقدان مشروعیت نظام‌های سیاسی‌شان که بر پایه سلطنت توارثی است، برای کسب امنیت و حفظ تاج و تخت خود، ناگزیر از توسل به قدرت‌هایی همچون آمریکا هستند و در تلاش برای برخورداری از تضمین امنیتی آمریکا، هزینه‌های گزافی می‌پردازند. این ارتباط مسموم، در دوران ریاست جمهوری ترامپ به حد اعلای خود رسید؛ حتی به باور کارشناسان، در این دوره روابط میان آمریکا و کشورهای حوزه خلیج فارس نه با محوریت نهادها، بلکه بر محور شخصیت‌ها شکل گرفت؛ شخصیت‌هایی همچون ترامپ و دامادش.^۴ «محمد بن سلمان» به واسطه همین روابط نزدیک و صمیمانه و به پشت گرمی حمایت کاخ سفید، توانست چهره‌های کارکشته و شناخته شده‌ای همچون «مقرن بن عبدالعزیز» و سپس «محمد بن نایف» را از ولیعهدی کنار بزند، خود جانشین پادشاه شود و قدرت را در خاندان بن سلمان، متمرکز کند و پس از آن با آزادی عمل و اختیار کامل به اجرای پروژه‌های داخلی و بین‌المللی خود بپردازد؛ از کشتار مردم بی‌دفاع یمن گرفته تا قتل فجیع یک منتقد دولت، آن هم در یک مکان دیپلماتیک.

«محمد بن زاید» ولیعهد امارات نیز روابط مستحکم و نزدیکی با ترامپ دارد؛ او یکی از متحدان مهم دونالد ترامپ در سطح منطقه و حتی جهان به شمار می‌رود؛ به‌گواه تحقیقات «رابرت مولر» درباره دخالت‌های خارجی در انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، بن زاید هم در پیروزی ترامپ در انتخابات سال ۲۰۱۶ نقش داشته و هم در تقویت موضع او در رقابت‌های داخلی مقابل دمکرات‌ها، این در حالی است که بن‌زاید روابط خوبی با باراک اوباما، رئیس‌جمهور قبلی آمریکا نداشت و یکی از مهم‌ترین مخالفان سیاست‌های اوباما در منطقه، مخصوصاً در پرونده‌های ایران و اخوان‌المسلمین به شمار می‌رفت.^۵ دوستی

۱. خبرگزاری ایرنا؛ (۱۳۹۸/۱۲/۱۷)

۲. روزنامه ستاره صبح؛ (۱۳۹۹/۷/۲۸)

۳. گفتگوی پایگاه خبری تحلیلی خبرآنلاین با «قاسم محبعلی» کارشناس مسائل بین‌الملل؛ (۱۳۹۹/۸/۱)

۴. اظهارات «رانداسلیم» مدیر بخش حل درگیری در انستیتوی خاورمیانه در واشنگتن؛ خبرگزاری ایسنا به نقل از خبرگزاری فرانسه؛ (۱۳۹۹/۷/۲۹)

۵. اقتصادآنلاین به نقل از همشهری؛ (۱۳۹۹/۶/۱۷)

بن زاید و اوباما زمانی که اوباما درباره خاورمیانه جدیدی صحبت کرد که در آن رهبران انتخاب و مستبدین به زباله‌دان انداخته می‌شوند، به پایان رسید.^۱ امروز هم بایدن در تبلیغات انتخاباتی خود تهدیدهای مستقیمی را متوجه عربستان، به‌ویژه شخص محمد بن سلمان کرده است. او از سیاست خارجی ترامپ در برابر عربستان گله کرده، اعطای چک سفید به سردمداران این کشور را اشتباهی استراتژیک خوانده و خواستار بازنگری در سیاست خارجی آمریکا درباره عربستان شده است.^۲

۴- جنگ یمن

یکی از نگرانی‌های سردمداران عربستان و امارات، عدم همراهی آمریکا در جنگ علیه یمن پس از پیروزی احتمالی بایدن در انتخابات ریاست جمهوری است. از زمان حمله نظامی عربستان و امارات به یمن، اصرار ترامپ به فروش سلاح‌های تهاجمی به این دو کشور از نگاه مخالفان او در کنگره بسیار بحث برانگیز بوده است. ترامپ پیش‌تر اعلام کرده بود برای دستیابی به عدالت واقعی، قراردادهای سودآور فروش سلاح به عربستان را به خطر نخواهد انداخت.^۳ آمریکا انواع سلاح‌های پیشرفته، بمب‌های خوشه‌ای و حتی بمب‌های ضعیف شده هسته‌ای را در اختیار عربستان قرار داده که علیه مردم یمن آزمایش شده‌اند.^۴ ائتلاف عربی با به کارگیری سلاح‌های ممنوعه، تخریب ساختمان‌های عمومی و غیرنظامی و موشک باران شهرها و روستاها و ساختمان‌های غیرحفاظت شده، تمام قوانین بین‌المللی و معیارهای حقوق بشری را نقض کرده و با تکیه به کمک‌های غرب، لابی صهیونیستی و آمریکا همچنان به جنایات خود ادامه می‌دهد.

ترامپ در عین اینکه می‌کوشید از فروش سریع تسلیحات به عربستان اطمینان حاصل کند با قطعنامه‌های ضد عربستان در کنگره درباره جنگ یمن نیز مقابله می‌کرد.^۵ اما بایدن گفته که به درخواست‌های کنگره مبنی بر پایان دادن کمک‌های آمریکا به تلاش جنگی به رهبری سعودی در یمن توجه خواهد کرد.^۶

۵- موضوعات حقوق بشری

به باور بسیاری از کارشناسان، جمهوری خواهان قدرت سخت و دموکرات‌ها قدرت نرم آمریکا هستند. بر این اساس هر وقت که دموکرات‌ها در رأس قدرت قرار داشته‌اند، مسائل حقوق بشری بیشتر مورد تأکید قرار گرفته است؛^۷ هرچند همواره مفهوم حقوق بشر ابزاری برای اعمال فشار از سوی آمریکا علیه سایر کشورها است و غالباً با هدف کسب امتیاز و بهره‌برداری‌های خاص به کار گرفته می‌شود.

در یک چشم‌انداز کلی، جمهوری خواهان عملاً توجهی به مسائل حقوق بشری از جمله وضعیت زنان، وضعیت اقلیت‌ها، زندانیان سیاسی و آزادی‌های اجتماعی در عربستان نداشته‌اند، اما برای خالی نبودن عریضه، توصیه‌هایی را به پادشاه برای بهبود و گشایش می‌کرده‌اند.^۸ در دوران ریاست جمهوری ترامپ نیز، نقض حقوق بشر چه درون آمریکا و چه در کشورهای دوست و متحد آمریکا بالاخص اعضای محور ریاض، در عریان‌ترین و خشن‌ترین صور آن، بارها اتفاق افتاد؛ اما تنها واکنش

۱. خبرگزاری ایسنا به نقل از روزنامه عبری زبان «هآرتس»؛ (۱۳۹۹/۶/۱)

۲. خبرگزاری ایرنا؛ (۱۳۹۹/۸/۴)

۳. خبرگزاری مشرق به نقل از وبگاه خبری تحلیلی «میدل ایست آی»؛ (۱۳۹۹/۷/۳۰)

۴. گفتگوی روزنامه آرمان ملی با دکتر «حسن هانی‌زاده» کارشناس مسائل منطقه؛ (۱۳۹۹/۸/۱)

۵. خبرگزاری ایسنا؛ (۱۳۹۹/۷/۲۹)

۶. روزنامه ستاره صبح؛ (۱۳۹۹/۷/۲۸)

۷. گفتگوی روزنامه جهان صنعت با «جاوید قربان‌وعلو» دیپلمات پیشین وزارت امور خارجه؛ تاریخ بازبایی؛ (۱۳۹۹/۸/۱۱)

۸. روزنامه دنیای اقتصاد؛ (۱۳۹۹/۱/۲۷)

ترامپ و دولت او، بی‌اعتنایی به نقض حقوق بشر در کشورهای دوست و متحد آمریکا بود که برجسته‌ترین نمونه‌های آن، کشتار بیرحمانه مردم غیرنظامی در یمن، دستگیری و سرکوب گسترده فعالان مدنی و سیاسی و البته قتل وحشتناک «جمال خاشقچی» روزنامه‌نگار منتقد سعودی در کنسولگری عربستان در استانبول است. «باب وودوارد» روزنامه‌نگار مشهور آمریکایی در کتاب خود فاش کرده که ترامپ بارها از اینکه توانسته ولیعهد عربستان را در ماجرای قتل خاشقچی از فشار کنگره نجات دهد، به خود بالیده است^۱؛ در حالی که بایدن درست برعکس ترامپ خواستار اجرای عدالت در پرونده این روزنامه‌نگار منتقد شده است^۲. حتی این احتمال وجود دارد که در صورت شکست ترامپ در انتخابات، دستگاه قضایی آمریکا بر اساس دو پرونده خاشقچی و «سعد الجبری»^۳ برای ولیعهد سعودی قرار پیگرد صادر کند^۴.

گروهی از کارشناسان انتظار دارند بایدن به دنبال بازگشت به موضعی متعارف‌تر در زمینه حقوق بشر باشد^۵؛ برخی نیز احتمال می‌دهند یکی از پیامدهای احتمالی پیروزی بایدن، تشدید فشارهای حقوق بشری بر عربستان باشد^۶. بایدن در این زمینه گفته است: "....تعهد آمریکا به ارزش‌های دموکراتیک و حقوق بشر، حتی در رابطه با نزدیک‌ترین شرکای امنیتی‌مان، در اولویت قرار خواهد داشت".

❖ جمع‌بندی

نگاه محور عبری عربی ضد مقاومت به دوگانه ترامپ یا بایدن، منبعت از متغیرهایی است که ذکر آن رفت. طی چهار سال گذشته، حمایت قاطع دونالد ترامپ و تیم او در کاخ سفید از سران محور عربی - و نه ملت‌های این مجموعه - آنقدر بوده که برای پیروزی مجدد او در انتخابات، سوای هزینه‌های مالی کلان، این بار هزینه سنگین حیثیتی را نیز متحمل شدند و آن خیانت به آرمان‌های عربی، اسلامی و مسئله فلسطین بود. در حقیقت، اقدام کشورهای محور عبری و عربی ضد مقاومت به برقراری مناسبات رسمی با رژیم صهیونیستی، آن هم در آستانه انتخابات ریاست جمهوری آمریکا، بیشترین آورده را برای کارزار انتخاباتی ترامپ به همراه داشت که در حوزه سیاست خارجی، دستانش تهی از دستاوردی برای ارائه در رقابت‌های انتخاباتی بود.

به نظر می‌رسد در صورت پیروزی مجدد دونالد ترامپ در انتخابات ریاست جمهوری، هم متحدین منطقه‌ای او آزادی عمل و جسارت بیشتری به دست آورند، و هم خود او سیاست‌های منطقه‌ای به‌ویژه بر ضد جریان مقاومت را با شدت بیشتری دنبال کند که در این صورت، تزايد تنش‌ها در منطقه سناریویی محتمل خواهد بود.

در صورت پیروزی بایدن در انتخابات، به سبب کاهش حمایت‌های بی‌چون و چرای آمریکا از ریاض و متحدینش و به میان آمدن ملاحظاتی در زمینه کاهش فروش تسلیحات جنگی، احتمال تغییر رویکردهای منطقه‌ای و تعدیل سیاست خارجی تهاجمی محور عربی، دور از ذهن نیست. بازگشت آمریکا به برجام، طراحی یک توافق جدید یا اصلاح برخی از بندهای

۱. شبکه خبری العالم؛ (۱۳۹۹/۷/۲۱)

۲. روزنامه شرق؛ (۱۳۹۹/۷/۱۳)

۳. مقام اطلاعاتی پیشین عربستان که در یکی از دادگاه‌های آمریکا، از محمد بن سلمان شکایت و او را به اتهام توطئه ترور خود در کانادا، مورد پیگرد قانونی قرار داده است. منبع: خبرگزاری صدا و سیما؛ (۱۳۹۹/۵/۱۸)

۴. اقتصادآنلاین به نقل از همشهری؛ (۱۳۹۹/۶/۱۷)

۵. خبرگزاری ایسنا؛ (۱۳۹۹/۷/۲۹)

۶. روزنامه دنیای اقتصاد؛ (۱۳۹۹/۱/۲۷)

توافق فعلی، فراهم شدن زمینه برای رفع تحریم‌ها و تغییر رویکرد فشار حداکثری بر جمهوری اسلامی ایران نیز می‌تواند شرایط را برای کاهش سطح تنش‌های موجود مهیا کند.

